

Usnesení Nejvyššího soudu SSR ze dne 11.12.1980, sp. zn. 3 To 72/80, ECLI:CZ:NS:1980:3.TO.72.1980.1

Číslo: 20/1982

Právní věta: K výkladu podmínek krajnej núdze v zmysle § 14 Tr. zák. Stav krajnej núdze môže byť vyvolaný vyhrážkami a nátlakom zo strany tretej osoby na vôľu obvineného, z ktorých vyplýva nebezpečenstvo priamo hroziace záujmom chráneným trestným zákonom a ktoré obmedzujú slobodu rozhodovania obvineného. Jednou z podmienok krajnej núdze je, aby spôsobený následok nebol zrejme rovnako závažný alebo ešte závažnejší ako ten, ktorý hrozil. Uvedenú podmienku nesplňa konanie páchatela, ktorý zachraňuje vlastný život tým, že usmrtí iného. Túto podmienku však môže splňať konanie, ktorým obvinený obetovaním jedného ľudského života zachráni život viacerých ľudí.

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 11.12.1980

Spisová značka: 3 To 72/80

Číslo rozhodnutí: 20

Číslo sešitu: 4-5

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Krajní nouze

Předpisy: 140/1961 Sb. § 14
§ 219

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 20/1982 sb. rozh.

K výkladu podmínek krajnej núdze v zmysle § 14 Tr. zák.

Stav krajnej núdze môže byť vyvolaný vyhrážkami a nátlakom zo strany tretej osoby na vôľu obvineného, z ktorých vyplýva nebezpečenstvo priamo hroziace záujmom chráneným trestným zákonom a ktoré obmedzujú slobodu rozhodovania obvineného.

Jednou z podmienok krajnej núdze je, aby spôsobený následok nebol zrejme rovnako závažný alebo ešte závažnejší ako ten, ktorý hrozil. Uvedenú podmienku nesplňa konanie páchatela, ktorý zachraňuje vlastný život tým, že usmrtí iného. Túto podmienku však môže splňať konanie, ktorým obvinený obetovaním jedného ľudského života zachráni život viacerých ľudí.

(Uznesenie Najvyššieho súdu SSR z 11. 12. 1980 sp. zn. [3 To 72/80.](#))

Rozsudkom Krajského súdu v Košiciach z 12. septembra 1980 sp. zn. 3 T 32/80 bola obvinená mladistvá A. H. podľa § 226 písm. b) Tr. por. oslobodená spod obžaloby pre trestný čin vraždy podľa § 219 Tr. zák., ktorého sa mala dopustiť ako spolupáchateľka podľa § 9 ods. 2 Tr. zák. tak, že 30. januára 1979 v predpoludňajších hodinách v Košiciach pod vplyvom vyhrážok zabitím zo strany vlastného otca, spoluobvineného R. H. zaškrtla spolu so svojimi máloletými, trestne nezodpovednými súrodencami R. H. a M. H. starú matku H. K.

Najvyšší súd SSR na základe odvolania krajského prokurátora zrušil uvedený rozsudok pre neúplné objasnenie skutočného stavu veci a vec vrátil Krajskému súdu v Košiciach, aby ju v potrebnom rozsahu znova prejednal a rozhodol.

Z odôvodnenia:

V lehote stanovenej v § 248 ods. 1 Tr. por. podal odvolanie v neprospech obžalovanej krajský prokurátor. Navrhol zrušiť rozsudok v oslobodzujúcej časti a trestnú vec mladistvej obžalovanej A. H. vrátiť krajskému súdu na nové prejednanie a rozhodnutie. Uvádza, že nebola splnená podmienka proporcionality, lebo záchranu vlastného života nemožno pripustiť za cenu obetovania života iného človeka, a preto ustanovenie § 14 Tr. zák. sa na obžalovanú nevzťahuje.

Najvyšší súd SSR prejednal odvolanie na neverejnom zasadnutí v súlade s ustanovením § 263 ods. 1 písm. b) Tr. por., keď zistil, že chyby v tejto časti rozsudku nemožno odstrániť na verejnom zasadnutí a že treba postupovať podľa § 258 ods. 1 Tr. por.

Krajský súd vychádzal z výpovede obžalovanej ml. A. H., svedkov R. H. ml., M. H. a J. H., ktorí súhlasne vypovedali, že obvinený R. H. st. zamkol dvere od izby a hrozil im s nožom v ruke usmrtením, ak neuškrtia poškodenú. Súhlasnosť ich výpovedí je aj v tom, že predtým ich často bíjal gumovou hadicou, keď bol pod vplyvom požitých alkoholických nápojov. Svedkyňa O. H. potvrdila, že jej manžel, obvinený R. H. st. sa k nej a k deťom správal hrubo, bil ich, keď bol opitý aj keď opitý nebol, takže viackrát boli nútení z domu utiecť a spať u príbuzných. V tejto časti je výpoveď v podstate zhodná s výpoveďou obžalovanej ml. A. H., ktorá tiež vypovedala, že dosť často museli pred bitkou utekať z domu a potom spávali u susedov. Aj svedkyňa M. H. vypovedala, že otca sa báli, lebo v opilosti ich bil „a boli prípady, kedy z domu ušli a spali u ľudí“. Na uvedené výpovede čiastočne nadväzuje charakteristika z miesta bydliska, kde sa uvádza, že obvinený R. H. st. nadmerne požíva alkoholické nápoje a že potom je agresívny.

Obvinený R. H. st. (v jeho veci nadobudol rozsudok právoplatnosť) sa náležite nevyjadril k uvedeným častiam výpovedí.

Na objasnenie, v akom prostredí žila obžalovaná ml. A. H., prípadne aj jej máloletí súrodenci, a teda či mohla vzniknúť odôvodnená obava z uskutočnenia činu, ktorým hrozil obvinený R. H. st., sa vyžaduje vykonať ďalšie dôkazy. Predovšetkým ide o preverenie už uvedených výpovedí tak obžalovanej ml. A. H., ako aj svedkov R. H. ml., M. H. a O. H.

Najskôr je potrebné, aby sa obvinený R. H. st. vyjadril k tým častiam výpovedí, kde sa konkrétne uvádza, že bol agresívny, bil často manželku a svoje deti, že pritom používal gumovú hadicu a že oni museli pred takýmto násilím utekať z domu, resp. zostávali v noci či už u príbuzných alebo iných osôb. V prípade zistenia rozporov v podstatných okolnostiach, pokiaľ to nebude možné odstrániť inak, sa vyžaduje postupovať podľa § 94 ods. 1 Tr. por.

Podrobnejšie sa žiada vypočuť aj obžalovanú ml. A. H., ďalej svedkov manželku obvineného O. H. a máloleté deti M. H., R. H. ml., prípadne aj J. H. na bližšie objasnenie okolností, za ktorých museli utekať z domu pred obvineným R. H. st. a konkrétne, kde nachádzali úkryt, resp. kde potom spali s

uvedením, ako často sa to stávalo a tieto výpovede preveriť ďalšími dôkazmi. To si vyžiada výsluch osôb, ktoré manželke obvineného a jej deťom poskytli prístrešie, prípadne umožnili prenocovať a z akého dôvodu. Ide o správanie obvineného R. H. st. k manželke a deťom a či v dôsledku toho mohla vzniknúť u obvinenej ml. A. H. odôvodnená obava z uskutočnenia vyslovenej hrozby. Bude potrebné doplniť aj charakteristiku z miesta bydliska najmä v tom smere, ako sa prejavovala agresivita R. H. st., ako sa správal vo svojej rodine, či po požití alkoholických nápojov, resp. aj v prípadoch, keď nebol pod vplyvom požitých alkoholických nápojov, deti bil ap.

Až po vykonaní uvedených dôkazov bude možné posúdiť, v akom prostredí žila obžalovaná mladistvá A. H. a ako mohla v tejto súvislosti vplývať na ňu vyslovená hrozba zo strany obvineného R. H. st.

Okrem toho obžalovanú mladistvú A. H. bude potrebné vypočuť podrobnejšie o okolnostiach, z ktorých vyplynula jej obava z uskutočnenia vyslovenej hrozby. Na hlavnom pojednávaní vypovedala, že obvinený R. H. st. všetkým prítomným deťom hrozil zabitím, že sa ho báli a tak príkaz na usmrtenie poškodenej spolu s dvoma máloletými súrodencami uskutočnila. V tejto časti vypovedala viac - menej aj za ostatných, t. j. máloletých R. H. ml. a M. H. Nevyjádriala sa však k tomu, či k spáchaniu činu došlo v dôsledku toho, že konala pod vplyvom hrozby, aby zachránila nielen svoj život, ale aj život ostatných detí. Iná by bola situácia, ak by čin spáchala len v dôsledku toho, že jej hrozilo usmrtenie, a iná v prípade, keď bol uskutočnený v obave, že bude usmrtených viac osôb, ak nespĺnia vyslovenú požiadavku. To je významné najmä z hľadiska posúdenia proporcionality, t. j. posúdenia, či následok je zrejme rovnako závažný alebo ešte závažnejší ako ten, ktorý hrozil. Zo súhlasných výpovedí obžalovanej mladistvej A. H., svedkov M. H. a R. H. ml. vyplýva, že obvinený R. H. st. im hrozil usmrtením, ak neuškrtia poškodenú a hrozby zosilnil jednak tým, že zamkol dvere a postavil sa, aby nikto nemohol z miestnosti utiecť, a jednak tým, že v ruke držal nôž. Z toho by vyplývalo, že hrozil usmrtením nielen obžalovanej mladistvej A. H., ale aj ďalším súrodencom. Preto je významné zistenie, či konala v dôsledku toho, že sa obávala nielen o svoj život, ale aj o život ostatných súrodencov.

S prihliadnutím na námietku uplatnenú v odvolaní krajského prokurátora je potrebné uviesť, že ak by sa preukázalo ovplyvnenie konania obžalovanej mladistvej A. H. tým, že sa odôvodnene obávala o svoj život a život ďalších troch máloletých súrodencov a len pod týmto vplyvom konala, nie je rozhodujúce, ako sa obvinený R. H. st. po čine zachoval voči svojej ďalšej máloletej dcére J. H. Ak bola hrozba adresovaná všetkým deťom iba s tým zámerom, aby usmrtili poškodenú a jedno z týchto detí sa nezúčastnilo činu, tak obvinený, keď dosiahol svoj zámer, nemal dôvod uskutočniť svoju hrozbu voči tomu z detí, ktoré sa činu nezúčastnilo. Treba uvážiť, či možno z toho vyvodiť, že by obvinený R. H. st. neuskutočnil svoju hrozbu, ak by aj ostatní tam prítomní neposlúchli jeho príkaz usmrtiť poškodenú. Ako bolo uvedené, podstatné v tejto časti je zistenie, či obžalovaná mladistvá A. H. konal v dôsledku obavy o svoj vlastný život, alebo aj z obavy o život ďalších troch súrodencov.